

нювальної здатності, оскільки в умовах виробництва ще не застосовують ефективних засобів, які б захищали сперму від кавітації і механічних ушкоджень.

Навіть при таких незначних ступенях розбавлення (1:1, 1:2, 1:3), що застосовувались у наших дослідах, запліднювальна здатність сперміїв баранів також коливалась у досить значних межах. Статистична різниця між I і II, I і III підгрупами при застосуванні ГЦЖ середовища становила 0,30 і 4,84, хоча в обох випадках вона була невірогідною ($td=0,8$; 1,4). Ще більш значні коливання показників заплідненості овець спостерігались при осіменінні їх спермою, розбавленою молочним середовищем (статистична різниця становила відповідно 3,13 і 13,39). У цьому випадку різниця між I і III підгрупами була вірогідною ($td=2,6$ при $P=0,99$). Причиною різної заплідненості, мабуть, були біохімічні і осмотичні процеси, що відбуваються у розбавленій спермі. Кількість сперміїв в усіх випадках була в межах оптимальної норми.

Між показниками багатоплідності і заплідненості овець в окремих дослідних групах і підгрупах не спостерігали прямої залежності. Так, найвищу багатоплідність (159,4) відмічали в групі овець, осіменених спермою, розбавленою молочним середовищем, а найнижчу (146,9) — в групі овець, осіменених нерозбавленою спермою. Заплідненість від першого осіменіння в цих групах становила відповідно $46,28 \pm 1,9$ і $69,41 \pm 1,9\%$.

ВИСНОВКИ

1. Спермії одного й того ж еякуляту барана-плідника мають однакову чутливість і здатність переносити розбавлення різними середовищами, зберігання і транспортування.

2. Багатоплідність овець залежить не лише від кількості сперміїв, введених при осіменінні в цервікальний канал, а й від їх якості, показника переживаності в геніталіях матки.

3. Внаслідок розбавлення, зберігання і транспортування сперми в першу чергу гинуть неповноцінні спермії. Якщо яйцеклітина запліднюється більш доброякісними біологічно повноцінними сперміями, відмирання зигот і ембріонів спостерігається рідше.

4. В першу чергу запліднюються найбільш фізіологічно повноцінні матки, тому і багатоплідність вони мають найкращу.

ДЕЯКІ ПРИЧИНИ ВИБРАКУВАННЯ БУГАЇВ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇХ ПРОФІЛАКТИКИ¹

А. В. БЕРЕЗОВСЬКИЙ, ветеринарний лікар

Центральна дослідна станція по штучному осіменінню сільськогосподарських тварин

Важливою умовою поліпшення племінної справи в тваринництві є тривале використання бугаїв-плідників, особливо оцінених за якістю потомства. За даними П. А. Маркушина (1950), Ю. Ф. Бон-

¹ Науковий керівник — проф. А. Ф. Бурденюк.

дарева (1957) та інших, бугаї-плідники зберігають задовільну статеву потенцію до 10—15-річного віку. Прикладом цього може бути використання на Центральній дослідній станції по штучному осіменінню сільськогосподарських тварин таких бугаїв, як Спутник № 1189, Неон № 7250, Локай № 91, Рожок № 3488 та інші, до 12—15-річного віку. Й. З. Сірацький і Д. У. Шафарук (1973) встановили, що об'єм еякуляту і кількість сперміїв у ньому збільшується у бугаїв симентальської породи до 9-річного, чорно-рябої — до 10-річного віку. Проте середній вік вибракування бугаїв на держплемстанціях України в середньому становить 77 місяців (Д. І. Савчук і співавтори, 1970; Г. Д. Святовець і співавтори, 1971).

До найбільш поширених причин, що призводять до передчасного вибракування плідників, належать різноманітні захворювання задніх кінцівок. Так, І. Л. Певзнер, М. І. Каковкін (1967), А. Czanderna (1968), Ю. А. Морозов (1971), А. В. Ємельянов (1973) повідомили, що через це було вибраковано від 11 до 31,7% бугаїв.

Заслугує на увагу поширеність захворювання задніх кінцівок серед різних порід, локалізація патологічних процесів та причини їх виникнення.

Для з'ясування цих питань ми проаналізували результати вибракування 417¹ бугаїв, які вибули в останні 5 років (1969—1973) з усіх станцій штучного осіменіння Київської області. Крім того, провели клінічні обстеження стану кінцівок бугаїв, що використовуються на 17 станціях штучного осіменіння республіки, а також спостереження за рухами кінцівок під час одержання сперми (за допомогою кінозйомки за методикою А. Ф. Бурденюка, 1965) на Центральній дослідній станції.

У результаті проведених аналізів встановлено, що середній вік бугаїв при вибракуванні становив 72,2 місяця (табл. 1). Найменший вік вибуття у бугаїв чорно-рябої (52,8 місяця) і м'ясних (57,4) порід. Серед вибракуваних бугаїв чорно-рябої породи 32% вибуло внаслідок захворювання задніх кінцівок. Цей показник був значно меншим серед бугаїв симентальської і білоголової української порід (відповідно 19,1—21,5%), що, мабуть, пояснюється більшим пристосуванням їх до місцевих умов.

Найбільше захворювань, що спричинили вибуття бугаїв (40,6%), спостерігалось в ділянці заплесна (табл. 2). Всі інші ділянки кінцівок уражалися значно менше (2,2—8,8%).

При клінічному обстеженні у значної частини бугаїв, які використовуються, ми виявили різноманітні захворювання в ділянці задньої кінцівки. Так, у 12% з 893 оглянутих бугаїв відмічені хронічні запальні процеси синовіальних утворень в ділянці заплесна. Кількість таких тварин значно збільшується (близько 30%) серед тих, яких використовують у ролі підставних. Різноманітні патологічні зміни ратиць виявлені у 52,8% з обстежених 36 молодих (12—24 місяці) бугайців.

При аналізі обробленої кіноплівки встановлено, що під час

¹ Бугаї-плідники, на яких не було відповідних даних, не враховувались.

стрибка бугаїв на підставну тварину спочатку відривається від опори п'ятова частина ратиць і вся вага тіла переноситься на зацепні частини. Якщо коврик біля станка має нахил назад, то опір на зацепи збільшується, що і спричиняє відслоювання рогової стінки з дальшим розвитком патологічного процесу. Довгі (нерозчищені) ратиці зумовлюють нерівномірний розподіл ваги тіла на сухожильно-зв'язковий апарат, що може бути основною причиною його захворювань.

Під час садки, особливо в період еякуляційного поштовху, м'язи, кістки, суглоби і сухожильно-зв'язковий апарат задніх кінцівок зазнає максимального напруження, а найбільше навантаження припадає на ділянку заплесна. Необхідно відмітити наявність перевантажень від того, що для одержання одного еякуляту бугаї роблять декілька стрибків. Так, за нашими спостереженнями, для одержання 347 еякулятів 35 бугаями зроблено 493 стрибки, тобто 1,42 (лім 1—5) стрибка для кожної еякуляції.

Відомо, що до збільшення непродуктивних стрибків призводить недостатня підготовка бугаїв до статевого акту (відсутність перед цим моціону, порушення технологічних прийомів одержання сперми тощо). Витримування бугаїв перед підставною твариною лише

1. Вік вибракування бугаїв різних порід

Породи	Середній вік вибракування, місяці	Вибраковано бугаїв	В тому числі вибраковано через захворювання задніх кінцівок	
			голів	%
Симентальська	73,6	256	49	19,1
Чорно-ряба	57,4	87	27	32,1
Білоголова українська	99,3	51	11	21,5
Шароле, герефордська та інші м'ясні породи	52,8	23	4	17,9
Всього	72,2	417	91	21,8

2. Локалізація захворювань по ділянках задніх кінцівок

Ділянки	Кількість захворювань в цих ділянках	%	Ділянки	Кількість захворювань в цих ділянках	%
Таза	8	8,8	Ратиць	7	7,7
Колінної чашки	4	4,4	Одночасні ураження декількох сумісних ділянок	28	30,8
Стегна і гомілки	5	5,5			
Заплесна	37	40,6			
Плесна	2	2,2			
Всього	91	100			

протягом 3—5 сек зменшує кількість стрибків для однієї еякуляції в середньому на 24% (А. П. Кругляк, 1974).

Отже, захворювання задніх кінцівок є важливою причиною зниження тривалості використання бугаїв.

Внаслідок дії великих навантажень, що виникають під час взяття сперми, найбільш часто ушкоджується ділянка заплесна.

Відсутність достатнього моціону, порушення технології одержання сперми, використання племінних бугаїв у ролі підставних, використання біля еякуляційних станків недосконалих форм ковриків, незадовільний догляд за ратицями — це основні фактори, що спричиняють виникнення захворювань. Своєчасна ліквідація зазначених причин сприятиме значному збільшенню періоду племінного використання бугаїв-плідників.

ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З НЕПЛІДНІСТЮ КОРІВ

В. С. ДЮДЕНКО, кандидат ветеринарних наук

О. П. ГОМЕЛЮК, Ф. А. ДРАБКІНА, наукові співробітники

Центральна дослідна станція по штучному осіменінню
сільськогосподарських тварин

У значній кількості господарств безпосередніх причин неплідності корів своєчасно не визначають і не застосовують ефективних лікувальних засобів, а також недостатньо проводять профілактичні заходи. Внаслідок цього близько 7—8% корів залишаються яловими.

Враховуючи це, в 1973 р. в радгоспах «Димерський», ім. Василя Вишгородського району та в радгоспі «Тарасівський» Києво-Святошинського району Київської області ми вивчали безпосередні причини неплідності корів і провели лікувально-профілактичні заходи. Всього на обліку було 422 корови, в тому числі 297 корів знаходилось у дослідній групі і 125 — в контрольній. З урахуванням стану статевого апарату сформували 7 дослідних і 7 контрольних груп корів. Крім того, дослідні групи корів в свою чергу розділили на підгрупи залежно від застосовуваних способів лікування.

Для корів дослідних груп застосовували відповідні лікувальні засоби залежно від діагнозу. Корів контрольної групи не лікували.

Корів перевіряли клініко-гінекологічно і проводили додатково діагностичні біохімічні дослідження естрального слизу в стадії збудження статевого циклу. Такі дослідження виконували з метою діагностики функціональних розладів і патологічних змін у статевому апараті корів. Умови годівлі, утримання й догляду корів були задовільними.